WWW.TINATURK.ORG

TINA

2024 SAYI / ISSUE: 22

Denizcilik Arkeolojisi Dergisi
Maritime Archaeology Periodical

Kızlan Osmanlı Batığı
The Kızlan Ottoman Shipwreck

TINA DENİZCİLİK ARKEOLOJİSİ DERGİSİ

TÜRKİYE SUALTI ARKEOLOJİSİ VAKFI'NIN SÜRELİ YAYINIDIR

TINA Denizcilik Arkeolojisi Dergisi, Haziran ve Aralık aylarında yılda iki kez yayımlanır. Yayımlanması istenen makalelerin basım tarihinden en geç 2 ay önce gönderilmiş olması gerekmektedir. TINA Denizcilik Arkeolojisi Dergisi, başta Anadolu kıyıları ve Akdeniz olmak üzere dünyanın her köşesinde gerçekleştirilen denizcilik arkeolojisi alanında yapılmış çalışmalara yer vermektedir.

SAHİBİ: TINA Türkiye Sualtı Arkeolojisi Vakfı

İMTİYAZ SAHİBİ: Hüsnü Oğuz Aydemir

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ: Mehmet Bezdan

TINA Denizcilik Arkeolojisi Dergisi'nin izni olmadan, hiçbir bölüm kopya edilemez. Alıntı yapılması durumunda referans gösterilmelidir. Yazıların yasal sorumluluğu yazarına aittir.

TINA Denizcilik Arkeolojisi Dergisi'ne gönderilen makaleler bu cildin son sayfasında belirtilen formata uygun olduğu takdirde yayımlanacaktır.

TINA Denizcilik Arkeolojisi Dergisi'nin yeni sayılarında yayımlanması istenen makaleler için mail adresi: mehmetbezdan@gmail.com

ISSN: 2149 - 0392

BASKI: Fotokitap Fotoğraf Ürünleri Paz. ve Tic. Ltd. Şti., Oruçreis Mah. Tekstilkent B-5 Blok No: 10-AH111, Esenler / İstanbul - Türkiye, Sertifika No: 47448

TINA

ADRES: Türkiye Sualtı Arkeolojisi Vakfı
Koç Üniversitesi, Anadolu Medeniyetleri
Araştırma Merkezi, İstiklal Caddesi No:181
34430 Beyoğlu / İstanbul
TELEFON: +90 212 393 61 30
FAX: +90 212 393 61 40
WEB: www.tinaturk.org

TINA MARITIME ARCHAEOLOGY PERIODICAL

PERIODICAL PUBLICATION OF TINA TURKISH FOUNDATION FOR UNDERWATER ARCHAEOLOGY

TINA Maritime Archaeology Periodical is published bi-annually during the months of June and December. The papers to be published should be sent 2 months before the publication date. The coverage of TINA Maritime Archaeology Periodical includes primarily the Anatolian shores, the Mediterranean Sea, and the work performed in the field of maritime archaeology from every corner of the world.

OWNER: TINA Turkish Foundation for Underwater Archaeology

PUBLISHER: Hüsnü Oğuz Aydemir

EDITOR: Mehmet Bezdan

No section or part of the magazine can be reproduced without any consent of TINA Maritime Archaeology Periodical. References should be cited. Legal responsibility of papers belong to the authors.

Papers sent to TINA Maritime Archaeology Periodical shall be published only if they comply with the format specified on the last page of this issue.

E-mail address to submit the papers to be published in the coming issues of TINA Maritime Archaeology Periodical: mehmetbezdan@gmail.com

ISSN: 2149 - 0392

PRINT: Fotokitap Fotoğraf Ürünleri Paz. ve Tic. Ltd. Şti., Oruçreis Mah. Tekstilkent B-5 Blok No: 10-AH111, Esenler / İstanbul - Türkiye, Certificate No: 47448

TINA

ADRESS: Türkiye Sualtı Arkeolojisi Vakfı
Koç Üniversitesi, Anadolu Medeniyetleri
Araştırma Merkezi, İstiklal Caddesi No:181
34430 Beyoğlu / İstanbul
PHONE: +90 212 393 61 30
FAX: +90 212 393 61 40
WEB: www.tinaturk.org

TINA
Denizcilik Arkeolojisi Dergisi

KURUCULAR:
H. Oğuz Aydemir
Kenan Yılmaz
Mehmet Bezdan

YAYIN KURULU
H. Oğuz Aydemir
Kenan Yılmaz
Jeff Hakko
Prof. Dr. Cemal Pulak (Texas A&M University)
Prof. Dr. A. Kaan Şenol (Ege Üniversitesi)

DANIŞMA KURULU:
Prof. Dr. Cemal Pulak (Texas A&M Üniversitesi)
Prof. Dr. A. Kaan Şenol (Ege Üniversitesi)
Prof. Dr. Jean-Yves Empereur
Prof. Dr. Fred Hocker (Vasa Müzesi, Araştırma Müdürü)
Prof. Dr. Ufuk Kocabaş (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Nicolle Hirschfeld (Trinity Üniversitesi)
Dr. Giulia Boetto (CNRS - Aix Marseille University)
Doç. Dr. Harun Özdaş (Dokuz Eylül Üniversitesi)
Dr. Kristiane Strætkvern (Danimarka Ulusal Müzesi)

GENEL YAYIN YÖNETMENİ:
Mehmet Bezdan

EDİTÖR
Mehmet Bezdan

TINA VAKFI GENEL SEKRETERİ:
Ay Sanem Yükselsoy Tekcan

FOTOĞRAF EDİTÖRÜ:
Donald A. Frey, Levent Konuk

SUALTI GÖRÜNTÜLEME AKADEMİK DANIŞMANI:
Prof. Dr. Altan Lök

ÇEVİRİ:
Cengiz Aydemir

TASARIM:
Alican Sezer

22. SAYI KAPAK FOTOĞRAFI:
Kızlan Osmanlı Batığı, sayfa: 16

11. CİLT (SAYI 21-22) KAPAK FOTOĞRAFI:
Kızlan Osmanlı Batığı'ndan çıkarılan ahşap kaşık ve diğer buluntular, sayı: 22, sayfa: 18

TINA

Maritime Archaeology Periodical

FOUNDERS:
H. Oğuz Aydemir
Kenan Yılmaz
Mehmet Bezdan

EDITORIAL BOARD:
H. Oğuz Aydemir
Kenan Yılmaz
Jeff Hakko
Prof. Dr. Cemal Pulak (Texas A&M University)
Prof. Dr. A. Kaan Şenol (Ege University)

EDITORIAL ADVISORY BOARD:
Prof. Dr. Cemal Pulak (Texas A&M University)
Prof. Dr. A. Kaan Şenol (Ege University)
Prof. Dr. Jean-Yves Empereur
Prof. Dr. Fred Hocker (Director of Research, Vasa Museum)
Prof. Dr. Ufuk Kocabaş (İstanbul University)
Prof. Dr. Nicolle Hirschfeld (Trinity University)
Dr. Giulia Boetto (CNRS - Aix Marseille University)
Assoc. Prof. Dr. Harun Özdaş (Dokuz Eylül University)
Dr. Kristiane Strætkvern (National Museum of Denmark)

CHIEF EDITOR:
Mehmet Bezdan

EDITOR:
Mehmet Bezdan

GENERAL SECRETARY OF THE TINA FOUNDATION:
Ay Sanem Yükselsoy Tekcan

PHOTO EDITOR:
Donald A. Frey, Levent Konuk

ACADEMIC ADVISORY FOR UNDERWATER IMAGING:
Prof. Dr. Altan Lök

TRANSLATED BY:
Cengiz Aydemir

DESIGN:
Alican Sezer

COVER PHOTO OF THE ISSUE 22:
The Kızlan Ottoman Shipwreck, page:16

VOLUME 11 (ISSUE 21-22) COVER PHOTO:
Wooden spoon and other findings from the Kızlan Ottoman Shipwreck, number: 22, page: 18

TÜRKİYE SUALTI ARKEOLOJİSİ VAKFI
TINA

İÇİNDEKİLER / INDEX

3 Türkiye'nin Güneybatı Kıyılarında Bulunan Osmanlı Dönemi Batıkları ve Osmanlı Denizciliği

Shipwrecks and Maritime Activities from the Ottoman Era off the Southwest Coast of Turkey

Harun ÖZDAŞ - Nilhan KIZILDAĞ

29 Parion Sualtı Araştırmaları 2024

Parion Underwater Research 2024

Ahmet BİLİR - Sadık TUĞRUL - Selman TAMYÜREK - İdil MALGİL - Vedat KELEŞ

43 Alkaç, E., Cankardeş-Şenol, G., Yiğitpaşa, D. 2024. Amisos'tan Amphora Mühürleri. Ege Yayınları, İstanbul, Pp. 112, illus. ISBN: 978-625-8056-98-

Alkaç, E., Cankardeş-Şenol, G., Yiğitpaşa, D. 2024. Stamped Amphora Handles from Amisos. Ege Yayınları, İstanbul, Pp. 112, illus. ISBN: 978-625-8056-98-3

Erkan DÜNDAR

47 Kültürel Mirasın Korunmasında Yeni Yaklaşımlar: YOCOCU 2024 İstanbul Konferansı

New Approaches in Conservation of Cultural Heritage: YOCOCU 2024 İstanbul Conference

Taner GÜLER

53 17. Uluslararası Gemi ve Tekne Arkeolojisi Sempozyumu (ISBSA 17): 21-26 Ekim 2024 / Napoli-İtalya

The 17th International Symposium on Ship and Boat Archaeology (ISBSA 17): October 21-26, 2024 / Naples-Italy

Hilal GÜLER

57 Yazım Kuralları ve Yayın İlkeleri

60 *Manuscript Submission Requirements and Publication Guidelines*

Alkaç, E., Cankardeş-Şenol, G., Yiğitpaşa, D. 2024. Amisos'tan Amphora Mühürleri. Ege Yayınları, İstanbul, Pp. 112, illus. ISBN: 978-625-8056-98-3

Alkaç, E., Cankardeş-Şenol, G., Yiğitpaşa, D. 2024. Stamped Amphora Handles from Amisos. Ege Yayınları, İstanbul, Pp. 112, illus. ISBN: 978-625-8056-98-3

*Erkan DÜNDAR

Antik döneme ait ticari amphoraların mühürleri, arkeolojik araştırmalarda hem kronolojik hem de sosyo-ekonomik analizler için önemli bir bilgi kaynağıdır. Bu mühürler, genellikle amphoranın üretildiği atölyeyi, ticaret merkezini ve bazen de üretim yılını, üreticiyi veya eponym'i (yetkili memur) belirtir. Böylece antik dünyadaki üretim ve dağıtım ağlarının anlaşılmasına katkı sağlar.

Mühürler üzerindeki yazılar genellikle alfa-nümerik ifadelerden oluşur ve üretim yeri, yılı ya da üretici adı gibi bilgileri içerir. Bunun yanı sıra, bitki, hayvan, gemi ya da mitolojik figürler gibi semboller de sıkça kullanılmıştır. Bu semboller, üretici atölyenin veya bölgenin kimliğini ve ticari markasını yansıtmaktadır. Özellikle Helenistik dönemde Rhodos, Knidos, Kos ve Thasos gibi üretim merkezlerinde yaygın olan mühürleme geleneği, bölgesel ticari faaliyetlerin yoğunluğunu ve bu bölgeler arasındaki ekonomik ilişkileri aydınlatmaktadır.

Mühürlerde yer alan alfa-nümerik yazılar, semboller ve tarihlemeye yönelik ifadeler, ticari malların kalitesini garanti altına almak, vergilendirme süreçlerini belgelemek ve devlet kontrolünü göstermek gibi işlevlere sahiptir. Arkeolojik bağlamda, mühürler yalnızca ticaret yollarının izlenmesini ve üretim-hacim analizlerinin yapılmasını sağlamaz, aynı zamanda bulundukları tabakaların tarihlendirilmesine de önemli ölçüde katkıda bulunur. Bu mühürler, antik dönemin ekonomik, politik ve kültürel ilişkilerinin anlaşılması için önemli bir veri seti sunar.

Türkiye'de ticari amphoralar ve mühürler üzerine gerçekleştirilen akademik çalışmalar, 1980'li yıllarda Klazomenai ve Datça Yarımadası'nda yürütülen araştırmalarla başlamış ve son yıllarda belirgin bir artış göstermiştir. Başlangıçta daha çok kazı buluntuları üzerine yoğunlaşan bu çalışmalar,

Stamps on ancient commercial amphoras are a valuable source for chronological and socio-economic studies in archaeology. These stamps typically reveal the workshop where the amphora was produced, the trade hub involved, and occasionally details such as the year of production, the producer/fabricant, or the eponyms (authorized official). As such, they provide critical insights into the production and distribution networks of the ancient world.

The inscriptions on these stamps typically include alphanumeric characters and provide details such as the place of production, date, or the name of the producer. In addition, symbols like plants, animals, ships or mythological figures were commonly used. These symbols often represented the identity and trademark of the manufacturer's workshop or region where the amphora was produced. The practice of stamping, which was particulary prominent in production hubs such as Rhodes, Knidos, Kos and Thassos during the Hellenistic period, sheds light on the intensity of regional trade and the economic connections between these regions.

Alphanumeric inscriptions, symbols and dating expressions on stamps have purposes such as ensuring the quality of commercial goods, documenting taxation processes, and indicating state control. In archaeological contexts, these stamps not only facilitate the tracking of trade routes and analysis of production volumes, but also play a crucial role in dating of the stratigraphic layers where they are found. They provide a valuable dataset for understanding the economic, political and cultural interactions of the ancient world.

Academic research on commercial amphoras and stamps in Türkiye began in the 1980s with studies conducted in Klazomenai and the Datça Peninsula and has seen significant growth in recent years.

* Doç Dr. Erkan Dündar, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, TR-07070 Yerleşke, Antalya-Türkiye.
Erkan Dündar, Associate Professor of Archeology, Department of Archaeology, Faculty of Letters, Akdeniz University, TR 07070, Campus Antalya - Türkiye.

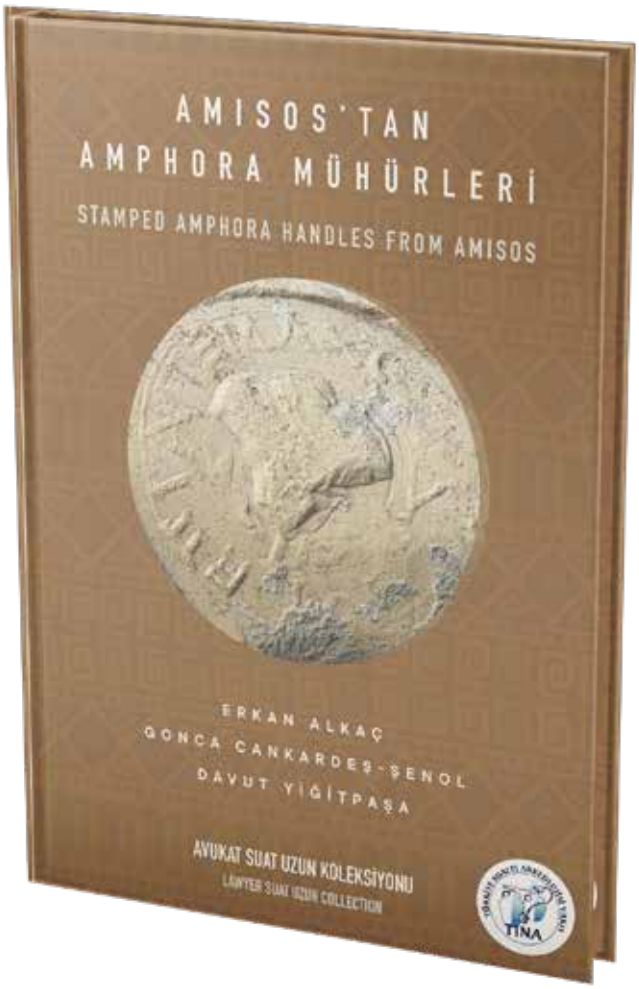

son dönemde müze koleksiyonları ve özel koleksiyonlardaki örneklerin araştırmalara dahil edilmesiyle çeşitlenmiş ve zenginleşmiştir.

Erkan Alkaç, Gonca Cankardeş-Şenol ve Davut Yiğitpaşa tarafından hazırlanıp 2024 yılında Türkiye Sualtı Arkeolojisi Vakfı (TINA) tarafından yayımlanan *Amisos'tan Amphora Mühürleri* başlıklı kitap, özel koleksiyonlara dayalı yayınlara güzel bir örnek teşkil etmektedir. Bu çalışma, Av. Suat Uzun'un Arkeolojik Eser Koleksiyonu'nda yer alan 63 adet amphora mühürlerini inceleyerek önemli bir kaynak sunmaktadır.

Amisos'tan Amphora Mühürleri adlı eser, 63 adet amphora mührünü ele alan, 112 sayfa uzunluğunda bir çalışmadır. Kitap, yedi ana bölüm ve bunların alt bölümleri, şekiller, tablolar ile kapsamlı bir kaynakçadan oluşmaktadır. İncelenen mühürler, her ne kadar özel bir koleksiyona ait olsa da tamamının Amisos kenti ve yakın çevresinden geldiği belirtilmiştir.

While early research focused on excavation findings, recent studies have expanded to include examples from museum collections and private collections, adding diversity and depth to the field.

The book *Amisos'tan Amphora* Mühürleri (Stamped Amphora Handles from Amisos) authored by Erkan Alkaç, Gonca Cankardeş-Şenol, and Davut Yiğitpaşa and published in 2024 by the Turkish Foundation for Underwater Archaeology (TINA) serves as an excellent example of publications based on private collections. This work is a valuable resource as it examines 63 amphora stamps from the Archaeological Artifact Collection of Atty. Suat Uzun.

The book is a 112-pages study focusing on 63 amphora stamps. It consists of seven main chapters with subsections, figures, tables and an extensive bibliography. Despite being part of a private collection, it is noted that all stamps originated from the city of

Kitabın ilk bölümü giriş kısmına ayrılmıştır. İkinci bölümde, mühürlerin bulundukları yer bağlamında Amisos ve yakın çevresinin tarihi incelenmiştir. Üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı bölümler, koleksiyondaki mühürlerin detaylı açıklamalarını içeren kataloglardan oluşmaktadır. Bu kataloglar, mühürlerin üretim merkezlerine göre sınıflandırılması esas alınarak hazırlanmıştır.

Kitabın üçüncü bölümü, 55 mühürle Rhodos'a; dördüncü bölümü, beş mühürle Khios'a; beşinci bölümü, iki mühürle Knidos'a; altıncı bölümü ise bir mühürle Kos'a ayrılmıştır. Her bölümde, mühürler tek tek ele alınarak fotoğraflar ve detaylı katalog bilgileri sunulmuştur. Ayrıca, mühürlerde tespit edilen üretici ve/veya yönetici isimleri ile eğer varsa aynı kalıptan elde edilen mühürlerin bulunduğu diğer merkezler de belirtilmiştir.

Koleksiyonun en yoğun buluntu grubunu, üçüncü bölümde ele alınan Rhodos kökenli mühürler oluşturmaktadır. Bu bölümde, Rhodos mühürleri "yönetici" ve "üretici" mühürleri olmak üzere iki farklı alt başlık altında incelenmiştir. Yönetici mühürleri kronolojik bir sırayla sunulurken, üretici mühürleri, bazı üreticilerin birden fazla dönemde aktif olmaları nedeniyle alfabetik bir sırayla düzenlenmiştir.

Buna karşın, Khios mühürlerinin ele alındığı dördüncü bölümde, mühürler kronolojik ya da alfabetik bir düzen izlemeksizin, farklı isimler karışık bir şekilde ele alınmıştır. Örneğin, Ἡγησίας'tan sonra Ἀσκληπιάδης, ardından Παρ(ve sonrasında tekrar Ἀρχίδαμος gibi bir sıralama izlenmiştir. Benzer bir durum, Knidos mühürlerinin ele alındığı beşinci bölümde de görülmektedir. Bu tür bir düzenleme, okuyucuların mühürler arasındaki kronolojik ve üretim ilişkilerini anlamada bazı zorluklar yaşamasına neden olabilir.

Kitap, yayımlanmamış 63 adet amphora mührünü akademik dünyaya kazandırmasıyla bir öneme sahiptir. Bunun yanı sıra, mühürler üzerine gerçekleştirilen kalıp çalışmalarına da değerli katkılar sunmuştur. Rhodos mühürlerine ilişkin kalıp çalışmasında, yönetici Θέστωρ'a ait biri Ἀγριάνιος ayını belirten iki mühür (no. 1 ve 3), yönetici Ἀλεξίμαχος'un Ἀγριάνιος ay adını taşıyan bir mührü (no. 21), yönetici Κρατίδας'ın Ἀγριάνιος ay adını taşıyan bir mührü (no. 8), yönetici Κλεώνυμος II'ye ait bir mühür (nos. 15–17) ve yönetici Φιλόδαμος II'ye ait bir mühür tespit edilmiştir. Ayrıca, üretici Δίσκος II'ye ait bir kalıp ile birlikte toplamda yedi yeni Rhodos amphora mühür kalıbı belirlenmiştir.

Amisos and its immediate vicinity.

The first chapter serves as an introduction. The second chapter explores the history of Amisos and its surrounding areas in relation to the stamps' origins. The third, fourth, fifth and sixth chapters feature catalogs providing detailed descriptions of the stamps in the collection. These catalogs are structured to the classification of stamps based on their production centers.

The third chapter of the book focuses on Rhodian stamps, featuring 55 examples. The fourth chapter is dedicated to Chian stamps with five examples, the fifth to Knidian stamps with two, and the sixth to the one stamp from Kos. Each chapter provides a detailed discussion of the stamps accompanied by photos and comprehensive catalog information. Additionally, the names of the manufacturers and/or officials identified on the stamps are listed along with references to other locations where stamps produced from the same molds have been found, if applicable.

The Rhodian stamps, analyzed in the third chapter, form the most substantial group within the collection. These stamps are divided into two categories: "eponym" and "producer" stamps. Eponym stamps are organized chronologically, while producer stamps are arranged alphabetically, as some producers were active across multiple periods.

In the fourth chapter, which focuses on Chian stamps, the stamps are presented in a mixed arrangement, without adhering to chronological or alphabetical order. For instance, after Ἡγησίας the sequence continues with Ἀσκληπιάδης followed by Παρ(and then returns to Ἀρχίδαμος. A similar inconsistency is observed in the fifth chapter, which discusses Knidian stamps. This approach can make it challenging for readers to grasp the chronological and production relationships between the stamps.

Despite this, this book makes a significant contribution by introducing 63 previously unpublished amphora stamps to the academic community. It also provides valuable insights into stamp matrix studies. A matrix study on Rhodian stamps revealed two stamps (no.1 and 3), linked to the eponym Θέστωρ, one indicating the month Ἀγριάνιος (nos.1 and 3), a stamp of the eponym Ἀλεξίμαχος indicating the Ἀγριάνιος (no. 21), a stamp of the ruler Κρατίδας, mentioning the month Ἀγγριάνιος (no. 8), a stamp of the eponym Κλεώνυμος II (nos. 15–17), and a stamp associated

Rhodos mühürlerinin yanı sıra, üretici Ἀρχίδαμος ismini taşıyan yeni bir Khios mühür kalıbı da saptanmıştır.

Hellenistik Dönem'de Küçük Asya'nın Karadeniz kıyısındaki yerleşimlerin ticari bağlantıları ve ürün hareketliliği hakkında bilgilerimiz oldukça sınırlıdır. Ancak, Amisos buluntularına odaklanan bu çalışma, söz konusu bilgi eksikliğinin giderilmesine önemli bir katkı sağlayacaktır. Amisos kentinde tespit edilen Rhodos mühürlerinin %87 gibi yüksek bir oranla temsil edilmesi, ayrıca Kos, Knidos ve Khios gibi Batı ve Güneybatı Küçük Asya kökenli amphora mühürlerinin varlığı, kentin ticari ilişkilerinin dikkat çekici bir yönünü ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, yayında Kuzey Ege ve Karadeniz bölgesine (örneğin, Sinope, Thasos etc.) ait mühürlerin bulunmaması, Amisos'un ticari ağlarının Karadeniz kıyısındaki diğer yerleşimlerden farklı bir yapıya sahip olabileceğini göstermektedir.

Amisos'tan Amphora Mühürleri adlı kitap, Küçük Asya'nın Karadeniz kıyılarında antik dönemdeki ticaret ağlarının ve ekonomik ilişkilerin anlaşılmasına önemli katkılar sunmaktadır. Çalışma, yalnızca Amisos kentinin ticari dinamiklerine ilişkin yeni veriler sağlamamış, aynı zamanda özel koleksiyonların bilimsel araştırmalarda kullanımına yönelik iyi bir örnek oluşturmuştur.

with the eponym Φιλόδαμος II. Additionally, a total of seven new Rhodian amphora stamp matrix have been identified, including one attributed to the producer Δίσκος II. Beyond the Rhodian stamps, a new Chian stamp mold bearing the name of the producer Ἀρχίδαμος has also been discovered.

Our knowledge of the commercial connections and product mobility of settlements along the Black Sea coast of Asia Minor during the Hellenistic period is quite limited. However, this study, which centers on finds from Amisos, makes a significant contribution to addressing this gap. The fact that the Rhodian stamps account for as much as 87% of the stamps found in Amisos, alongside amphora stamps from other Western and Southwestern Asian Minor centers such as Kos, Knidos and Chios highlights the city's remarkable commercial ties. Conversely, the absence of stamps from the North Aegean and Black Sea regions (e.g., Sinope, Thasos, etc.) in the publication suggests that the Amisos may have had a distinct trade network compared to other settlements along the Black Sea coast.

The book *Stamped Amphora Handles from Amisos* makes valuable contributions to understanding the trade networks and economic relations of the ancient period on the Black Sea coast of Asia Minor. It not only provides new insights into the commercial dynamics of Amisos, but also serves as an exemplary case of how private collections can be utilized in scientific research.